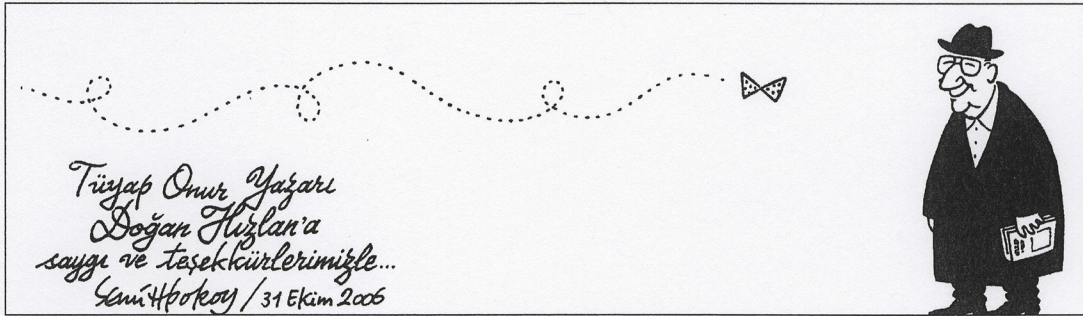

GÜL DİKEN

GÜZ 2006 / SAYI 37
MİZAH KÜLTÜRÜ DERGİSİ

İçindekiler

- Postmodern Faşizm! **İzel Rozentel** 3
Gülmek **Falih Rifki Atay** 6
Falih Rifki Atay Portresi **Tan Oral** 6
Gülmek, Gülebilmek **Cemil Sena Ongun** 8
Felsefi Açından Mizah ve Yergi: Robert Sharpe **John Morreal** 10
Ercan Akyol: Serinkanlı Öfke **Mustafa Okan** 13
Kendiportresi **Ercan Akyol** 13
Ercan Akyol Portresi **Necati Abacı** 18
Karikatürler **Ercan Akyol** 19
Örtülü Ödenek Mektupları Üzerine **Yasin Kayış** 27
O.S. Orhon - Y.Z. Ortaç Portresi **Kozma Togo** 28
Yusuf Ziya Ortaç Portresi **Bedri Koraman** 29
Adnan Menderes Portresi **Kozma Togo** 30
Başvekil Adnan Menderes'e Mektuplar **Yusuf Ziya Ortaç** 31
Özyaşamım **Niyazi Yoltaş** 61
Anılar **Niyazi Yoltaş** 62
FerhAntoloji **Behçet Çelik** 69
Ferhan Şensoy Portresi **Necati Abacı** 69
"Tan Oral Kitabı" **Turgut Çeviker** 71
Tan Oral Portresi **Necati Abacı** 72

Semih Poroy, Cumhuriyet, 31.10.2006, s. 17

GÜLDİKEN • Dört Aylık Mizah Kültürü Dergisi • Güz 2006, Sayı 37 • Fiyatı 5.-YTL (KDV Dahil)
Sahibi Iris Yayıncılık ve Filmcilik Ltd. Şti. • Yazışları Sorumlusu ve Yayın Yönetmeni Turgut Çeviker

Grafik Tasarım Cem Günöbek • Kapak Ercan Akyol • Grafik Uygulama Cüneyt Şekerci
Yayın Hazırlık - Baskı - Cilt Elyaf Matbaası (Tel.: 0.212. 699 99 70)

Abonelik ve eski sayılar edinmek için lütfen dergiyi arayınız.
Yönetim Yeri Rasimpaşa Mah., Meltem Sok., Meltem Apt., No: 7/14 Kadıköy 80320 İstanbul
Tel. 0.216. 345 01 72 • Faks 0.216. 414 30 66 • E-Posta turgut.ceviker@tinet.net.tr

ISSN 1300 - 6630 • Baskı Tarihi: İstanbul, Aralık 2006 • Yerel Süreli Yayın

iris

Ercan Akyol: Serinkanlı Öfke

MUSTAFA OKAN

Tarih dendiğinde çoğu kez geride kalmış bir hayat akla gelir. Bugünkü hayat içinde ama tamamlanmış hayatlar için yapılmış bir hesaplaşma eylemi gibi görülür yaygın olarak tarih yazımı. Belki de bizimki gibi kültürlerde, tarihin kuşatması altında yaşayıp da gözlerimizin önünde biçimlenmekte olan hayatın içinde, geride kalmış olana kayıtsız kalarak yaşamayı sürdürmek bundandır. Hemen şimdi üstesinden gelinmek zorunda olan bir hayat içinde geçip gitmiş olana dönük kayıtsızlığın bir tür suç ortaklığı gibi görülmesinin zorlukları da bunda aranmalı belki. Ne var ki, kayıtsızlığa gerekçe olan zorlu hayat, insan için kendine özgü bir masumiyetin dayanağı sayılsa bile onu suç ortaklığının parçası olmaktan koruyamıyor.

Öte yandan, unutmayı onaylayan bu tuhaf hayat, hatırlamanın nasıl olacağını da kendisi söylemek istiyor. Geriye dönük sıradan bir anımsatma anında, örneğin, hani şu dayanışma duygusuyla örülmüş eski mahalle anılarını çıkardığında insanların karşısına, yaşadığı hayatın o kültürü nasıl olup da dışladığına değinmeye yanaşmıyor hiç. İnsan, yaşamak için direndiği hayat karşısında bir yandan onun değişmesini en esaslı çıkış yolu olarak görürken diğer yandan da ürkütücü bir kabullenmeyi onaylayan bu türden çarpıtmalara insani olanın kutsanması adına yakın duruyor.

Ona masumiyetini geri vermesi şartıyla, kendisini kuşatan hayat tarafından çoktan çözülüp dağıtılmış bir geçmişin şimdiki zamana uyarlanması olan televizyon dizilerini taçlandırıyor. İnsanın içini ısıtan dayanışma öyküleriyle dolu bu televizyon dizileri, hayatı çekip çeviren düzeneği göz ardı etme koşuluyla, bu öyküleri mümkün kılabileceğini söylemektedir izleyicisine. Bir başka deyişle, zamanı bölerek geçmişin ve şimdiki zamanın bilgisinde kimi boşluklar bırakmakta, ama o boşlukları izleyicinin nedensiz bir iyi niyetle doldurmasını istemektedir.

Kendiportresi

İzleyicisinin karşısına günlük karikatürlerle çıkan bir çizir olarak Ercan Akyol, dikkatini her şeyden önce bu boşluklar içinde saklı kalmış olan hayat bilgisini açığa çıkarmaya yöneltmiş gibi görünmektedir. O, günlük karikatürün uçuculuğuyla baş edebilmek, bölünmüş zamanın kuşatmasını kurabilmek için geçmiş zaman ögesini gizli bir oda gibi yerleştirmiştir karikatürünün içine. Bu yöntem, hemen her karikatürün şu ya da bu bağlamda bir geçmiş zaman bilgisini izleyicisinden talep etmesiyle gösterir kendisini.

Yaşanan an içinde çözülmeye uğramış bir geçmiş zaman, karikatürün günlük çizimle belirlenen ritmini bir tür güvence sayar kendisine. Çizer günlük akışla meşguldür, yani sürüp gitmekte olana yakından bakmaya yükümlü kılınmıştır. Bu yakın takip, tarihsel geçmişle durmadan devinen şimdiki zaman arasındaki mesafenin büyük bir hızla açılmakta olduğu duygusunu verir çizere. Ercan Akyol, güncelliğin çizir üstünde kurmaya çalıştığı bu bezdirici baskıyı göğüslemek için tarihsel bilgi talebini bir karşı hamle olarak yerleştirir karikatürünün içine. Bununla birlikte O, izleyiciden talep ettiği geçmiş zaman

bilgisine bir karşılık alamadığında, karikatürün içine özenle yerleştirdiği gizli odanın karikatüründeki anlamı gizleyeceğini de bilir. Dahası, odayı göremeyen izleyici kendi körlüğünü O'nun tarihsel kimi açıklamalardan kaçınıyor olması olarak adlandırabilecektir. Bu güçlü kuşkuyu gidermek için Ercan Akyol, ele aldığı soruna ilişkin neredeyse hiç bir belirsizliğe yer vermeyecek açıklıkta ortaya koyar düşüncelerini. Böylelikle izleyici, sorunun tarihsel uzantılarını şimdiki zamanın arka planı olarak bir de Ercan Akyol'un bakışıyla görmüş olur.

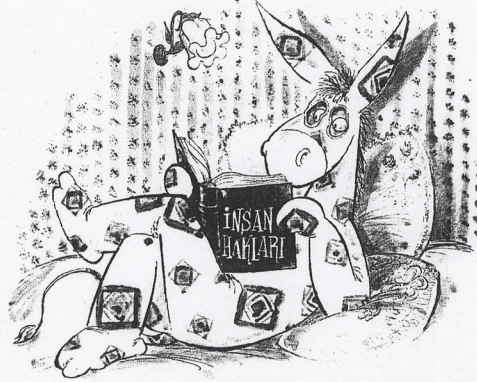
Günlük karikatür çizmek basın dünyası içinde belki en çok savaş muhabirliğine benzetilebilir. Gazeteci ya da fotoğrafçı gibi ateşin tam ortasındadır karikatürcü. Bu sıcak ortam günlük karikatür çizerini yoğun bir gündemle boğmaya eğilimlidir. Çizer, yoğunluğun içinden neyi çekip çıkaracağına karar vermeye çalışırken aldatıcı parlamalarla, yüksek perdeden çıkışlarla ya da geç kalmış güncelliklerle karşılaşır. Ercan Akyol, gündelik devinimin tozu-dumanı arasında acelesi olan biri gibi davranmaz. Serinkanlılığını korumayı bilir. Örneğin, Türkiye'deki futbol takımlarından birinin Avrupa ölçeğindeki bir şampiyonada kazandığı kupanın ardından ülkede yaşanan olağanüstü coşku arasında O, hayatın kalbinin başka yerde atmakta olduğunu usulca gösterir.

4 Mayıs 1989 tarihli *Milliyet* gazetesinde yayımlanan karikatüründe (Karikatür 1) o günlerin baş kaldıran Türkiye'sinin sloganı uçuşmaktadır boşlukta yine: "Vur vur inlesin, Avrupa dinlesin..." Tam o sırada, iki üniformalı şahıs dışarıdaki kalabalık kadar coşkulu görünmemekle birlikte, ama artık onlar için sıradanlaşmış olduğu anlaşılabilir bir işi icra etmeyi sürdürmektedirler. Onların, futbolcuların topa yaptığı vuruşların yarattığı coşkudan mı güç aldıkları yoksa coşkunun uğultusuna mı sığındıkları önemli değildir. Önemli olan dışarıdaki ve içerdeki eylemlerin eşzamanlılığı ile aralarında kurdukları benzersiz yakınlıktır. Ercan Akyol, sporun kendine özgü insani doğasını çoktan terk etmiş bir futbol tutkusunu başka türlü bir terk ediş biçimiyle yan yana getirerek, değişmekte olan hayatın hangi değerler üzerine kurulmakta olduğunu anlatır izleyicisine.

"Şimdiki zaman", karikatürcüyü yalnızca belli bir zaman aralığına sıkıştırılmaz; bundan daha zorlu bir başka yüzü vardır onun. "Kısa zaman" diye adlandırılabilir bu gizli yüz, şimdiki zamanın sınırlarına özgün devingen karakteri işaret eder. Geçici sınırlarıyla bu küçük zaman

ÇİZİYORUM

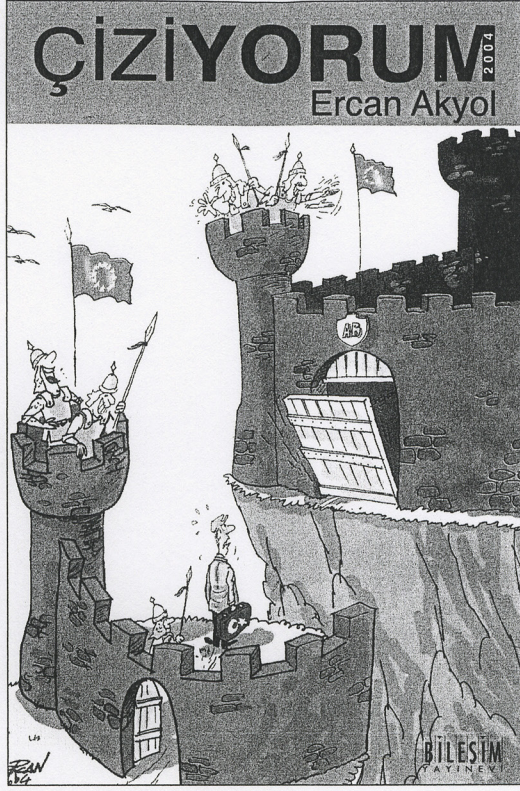
Ercan Akyol

GÜR
yayımları

1994

aralığı, çizildiği andaki tazeliğini elinden alır çoğu zaman karikatürün. Ercan Akyol, yaşamın zamanı uçucu hale getiren bu yoğun gündem trafiğini kendisi için bir olanağa dönüştürmeyi seçmiştir. Egemen gündemin içeriğiyle çatışarak, ön kabulleri kuşkuyla karşılayarak, görmezden gelineni görünür kılarak üstesinden gelir zamanın Akyol. Bir başka deyişle, mikro zamanın içine sıkışmayarak, hayatın değişmezlik iddiasını onaylıyor olmaktan da uzak tutar kendisini. Bu tartışma, gündelik hayatın algılanışı bakımından popüler kültürün işleyişi ile dolaysız olarak ilgilidir. Çünkü, popüler kültür mikro zamanı beslemekle yükümlüdür. Canlılığını buna borçludur o. Mikro zamanı yakaladığında hayatın bütünsel devinimini yakaladığını sanan ve böylelikle hayata tutunduğunu düşünen yığınlar, geçici olanın sularında hayatın değişmezliği fikrini onaylamayı sürdürürler. Ayrıcalıklı bir toplumsal çevre için hayati önemde olan değişmezlik tutkusu, toplumsal dokuyu bütünüyle kuşatan örtülü bir uzlaşmaya dönüşmüş olur.

2006

Sonuç olarak Ercan Akyol bu uzlaşmaya karşı kuşkulu bir yaklaşımı benimser. O, popüler kültürün topluma mal ettiği öncelikler yerine başkalarını koyar. Bir bakıma hiyerarşik sıralanışı, toplumsal ezberi bozar. "Faizler serbest bırakıldı" başlıklı karikatür (Karikatür 2), sistemin vaatlerini daha geniş bir toplumsal tabanda canlı tutmak için Özal'lı yıllarda yaygınlaştırılan bir yaklaşımdan söz ediyor. Yüksek faiz oranlarından herkes yararlanacak, en küçük bir tasarruf bile böylece değerlendirilmiş olacak, para kendiliğinden para kazanacak, piyasalar canlanacak, vs... Kimi ekonomistlerin tercih ettiği söyleyişle "dar gelirli", artık sistemin mağdurları olmaktan çıkacak ve onun nimetlerinden pay alacaklar. Yoksulları "dar gelirli" olarak adlandırmakla kalmayıp onlara bir de "küçük tasarruflular" sıfatını eklemek, yaşadıkları hayatı gelir dağılımının algılanışı bakımından daha çekilir hale getirdi mi bilinmez ama, faiz peşinde koşmanın bir tür günlük faaliyet haline geldiği o günler hâlâ belleklerde. Karikatürde Özal, o en sempatik gülümseyişiyle, bildiği

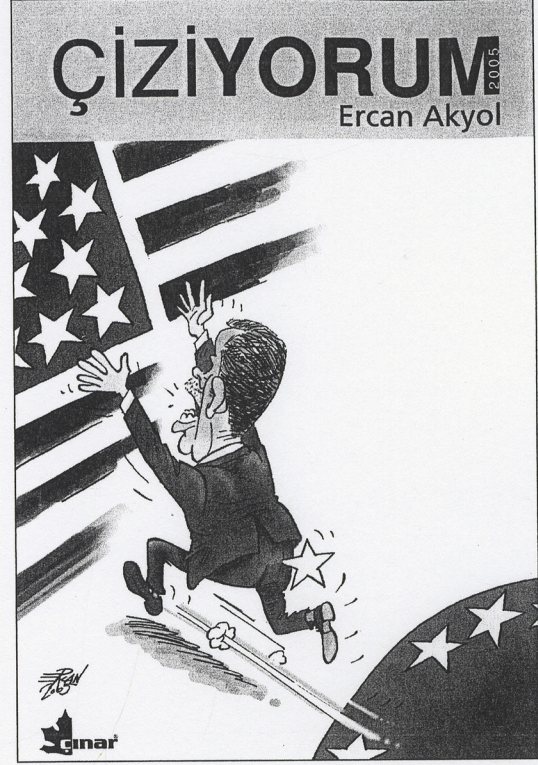
ne ise onu en iyi şekilde yapan bir halk adamı olarak yerini almış. Sokağın küçükleri peşinden koşuyorlar; az sonra o günlerde sıradanlaşmış bir günlük eylem yeniden gerçekleşecek, Özal'ın balonları kapı kapı gidecek!

Hayatın gündelik akışıyla bu akışın tarihsel önemi arasındaki dolaysız ilinti ne yazık ki kendiliğinden kurulmuyor. Bir öykünün içinde yaşamak ile onu yazarak yaşamak arasındaki farkı çözüp dağıtan şey, insanları gündelik hayatın eğik düzlemi üzerinde aşağı doğru sürükleyen hızlı devinime ayak uydurma telaşdır. Burada sözü edilen devinim, ilk akla geleceği gibi, örneğin işe gidip gelme, ailenin günlük gereksinimlerini karşılamak için koşuşturma gibi pratiklerle ilgili değildir yalnızca. Bunları bir ölçüde içermekle birlikte asıl üzerinde durulan şey, hayatın yapısal karakterinin insanların önüne koyduğu özelemler, değerler, beklentiler gibi gündelik hayatın dışında imiş gibi görünen ama gerçekte oraya her yönüyle sinen kavramsal kuşatmadır. Ercan Akyol, hayatın önüne koyduğu beklentiler kütesinin ardından sürüklenen bir toplumsal kültürün alışkanlıklarına bakarak çizer. O'nun karikatürlerindeki karakterlerin ve kimi kurgusal öğelerin ilk bakışta bıraktıkları tanıdık görünme etkisi bundandır. Ne var ki, hemen az sonra, o çok tanıdık görünen kahramanların bambaşka bir algılayış düzeni içinde, alışılmadık halleriyle gösterildikleri anlaşılacaktır. İşte onlardan biri, enflasyon canavarı (Karikatür 3). Son zamanlarda söylendiği gibi düşüyor üstelik. Vatandaş da karikatürdeki yerini almış, o olağanüstü düşüşün heyecanını yaşıyor. Canavarın yüzündeki şaşkınlıkla vatandaşın yüzündeki tarifsiz sevinç arasındaki heyecan verici karşıtlığı gölgeleyen küçük bir ayrıntı var yalnızca. Öykünün kasketli ve yıpranmış giysiler içindeki kahramanı içinde bulunduğu hali unutmuş görünmektedir. O, gerçekliği bu denli dolaysız olarak algılamayı sürdürdükçe, kendi hayatındaki açmazların ortadan kalkmakta olduğunu düşündüğü böyle bir anda dahi gerçeğin uzağına düşmekten kurtaramayacaktır kendisini. Akyol, yurttaşın kaçırıldığı ayrıntıyı karikatürünün merkezine taşıyarak yaygın olarak kabul gören yargıların dışında bir yer önerir izleyicisine. O'nun karikatürünü, toplumsal ezberin kırılması için sanatın içinden üretilmiş bir olanağa dönüştüren şeylerden biri de budur.

Dünyanın küçük bir köye dönüştüğünü söyleyen düşünme tarzı aynı zamanda gerçekliğin bütünsel olarak

kavranmasının olanaksız olduğunu da ilan ediyor. Aynı zihinsel atmosfer içinde, tutarlılık ölçütünün baskısından kurtulma isteğinin büyük bir heyecanla dile getiriliyor olması, özellikle hayatın mağdurları açısından düpedüz bir körleşme demek olan ufuk yitimi ile kusursuz biçimde örtüşüyor. Soruna sanatın geliştirdiği arayışlar içinden bakıldığında, Brecht'in buna benzer bir sıkışık alandan çıkmak için bireyin sıradan kararlarına odaklanan çözüm anlayışını anımsamak yararlı olacaktır. Toplumsal etkisi gündelik hayatın soluk kesici devinimi içinde çözünen bireyin, hayata ilişkin kararlarındaki saklı enerjiyi açığa çıkarmaya yönelik Brecht tiyatrosu, sanatın hayata nüfuz etmesi bakımından da güçlü bir deneyimi işaret etmektedir. Ercan Akyol, 25 Aralık 2004 tarihli karikatüründe (Karikatür 4) içinde bulunduğu çelişkileri olağanlaştırmış bir toplumun bu çelişkiler içinde birbirinden farklı şekilde konumlanmış bireylerini yan yana getirir. Avrupa Birliği'ne katılmayı geleceğe dönük beklentiler ufkuna yerleştirmiş bu toplumun, katılım tartışmaları sırasında yaşadığı onca çelişkiyi Brecht'in sıradan bireylerinin davranışları açısından tartışmanın ne denli yararlı olacağını gösteren bir sahne tasarlamıştır bu karikatürde Akyol. Hemen karşı yakada duruyor AB. Bu yaka ile karşıdaki arsında aşılması gereken derin bir uçurum var. İki yaka arsında henüz gözle görülür bir geçit kurulmamış olmakla beraber, gazetesini hoşnut bir yüz ifadesiyle okumakta olan vatandaş yolu neredeyse yarlamış. Karikatürün diğer iki kahramanı arasında geçenler, boşlukta tereddütsüz biçimde yürüyeninki kadar ilginç sayılmalı. Bunlardan biri uçurumun tam ortasındaki tuhaf yürüyüşü gerçekleştiren kişiyi diğerinin engellemeleri arsında uyarıya çalışıyor. Ercan Akyol, kahramanını, ilk bakışta şaşırtıcı görünen bu engellemeyi anlamlı hale getirecek bir şekilde konuşturarak tamamlıyor karikatürünü... Artık bundan sonra olabilecekleri düşünme sırası karikatürün karşısında duran izleyicidedir. Bu küçük öykünün kahramanları üzerinden bireylerin çatışmalı tutumlarını karikatürüne taşıyan Akyol, Brecht'in, "karakterleri gerçek çelişkileriyle sergileme" ilkesini çağrıştıran bir düşünme tarzını izleyicisine duyuruyor.

Egemen ideoloji kendi ağırlığını korumak böylelikle de karşılarının tarihsel açıdan imkânsız oldukları duygusuna kusursuz bir bütünlük içinde duyurmak ister. Bunu yaparken beklentileri nesnelleşmesi olarak umut

2006

verici görünen vaatler ortaya koymaz yalnızca. Aynı zamanda, karamsarlığı, hayatın mağdurları için gerçekçi davranmasının bir göstergesi olarak olağanlaştırır. Karamsarlık ve umudun bu benzersiz karışımını (kendine acımak) kabullenerek yaşamak gibi adlandırabilecek bir yaşam bütünü inşa eder. Sıcakla soğuk arasındaki geçişlerin çok sert olduğu bu iklimde mevsim normalleri dendiğinde 'kendine acıyarak yaşamak' en açıklayıcı kavram olarak kullanılır.

Bir uluslararası futbol karşılaşmasında milli takımın attığı golle coşan izleyicinin daha oyunun sonunu beklemeden 'Avrupa... Avrupa... duy sesimizi...' haykırışlarıyla stadyumu inletmesi neredeyse gelenekselleşen bir kendini anlatma biçimine dönüştü Türkiye toplumunda. Bu slogandaki, 'mazlumun onurlu seslenişi' edası, yukarıda dile getirilen 'kendine acıma' biçimindeki hissiyatın dolaysız bir görünüşü değil midir? Ercan Akyol, o stadyumdaki kalabalık için bambaşka bir slogan öneriyor: İçerdeki evrimini tamamlayarak

uluslararasılaşmış bir aşağılık duygusunun yerine onu tepetaklak edecek yeni bir yaşayış tarzının mümkün olduğunu duyurmak için.

Ercan Akyol'un karikatürleri, derinden gelen sarsıntıların yüzey üzerinde oluşturduğu kırılmalar arasındaki dolaysız ilişkide gösterir kendisini. O, insanın şu ya da bu şekilde yaşayarak bir parçası olduğu hayatın görünmeyen derinliklerinde biriken enerjiye yöneltir dikkatini. Bu nedenle onun karikatürlerinde, Avrupa Birliği bayrağının dalgalandığı surlar arasında şaşkın bakışlarla kalakalmış memleket insanı televizyon tartışmalarının ulaşamayacağı derinlikteki bir sarsıntıyı duyumsamaktadır dizlerinde (Karikatür 5). Az önce içinden geçtiği kapı ile şu anda yüzüne kapanmakta olan arasında bir benzerlik olmadığı gibi ikisi arasındaki derin boşluk, tamamlanmayı gerektiren bir eksiklik gibi durmaktadır önünde. Başka bir deyişle, o derin boşluk, boşluğun kıyısında kalakalmış insanın oraya gelinceye kadar ortaya koyduğu zihinsel faaliyetin hanesine yazılacak eksikliklere denk düşmektedir. Eğer bu saptama gerçeğe uyuyorsa kuledekilerin neye güldüklerini sorgulamaya gerek kalacak mıdır?

Bir bank üzerinde oturan iki yurttaşın söyleşmesi, bu ülkenin dört bir yanındaki sayısız parkta her gün durmaksızın tekrarlanan sıradan bir buluşmayı anlatır izleyiciye (Karikatür 6). Parkın olağan atmosferi gündelik hayattan bir tartışmaya ev sahipliği yapıyor yine. Elinde gazete olan, diğerine dönerek konuşmayı başlatıyor. Bu türden söyleşilerin çoğunda olduğu gibi, yanındaki ile konuşup vakit öldürmekten, çokcası gündelik tartışmalar üzerine birkaç söz söylemekten öte bir amacı yok. Öteki de aynı alışkanlığı paylaşıcısına, hiçbir heyecan belirtisi göstermeden yanıtıyor soruyu. Ne var ki, verdiği yanıt karikatürün bütününe sinen kanıksanmış bir gündelik hayat görüntüsünün alt üst edecek nitelikte. 'Para kazanma hırsları özel olarak taşıya dahi, nesnel olarak tümüyle bunun uzağında olan biri için bu can sıkıcı tartışmaya katlanmanın başka bir yolu olabilir miydi? Parktakilerin söyleşi nasıl devam ederse etsin, Ercan Akyol kimileri için bunalımla özdeşleşmiş bir ekonomi gündemini yapay hamlelerle parlatmaya çalışan bir çözümü derinden sarsarak yıkıyor.

Ercan Akyol'un karikatürleri, Türkiye toplumunun içinde bulunduğu derin bunalımın izini sürüyor. Siyasal iktidarların biçimlenişinden sokaktaki insanın hayatın biçimlenişini algılamasındaki yönelimlere, oradan da güncel bir gelişmenin toplumsal olarak karşılanış biçimlerine kadar uzanan geniş bir görüş alanı içinde gezdiriyor izleyicisini. Ne var ki, hem karikatürücü hem de izleyici açısından bu geziyi zorlu kılan bir atmosfer var; çünkü, Türkiye toplumunun içinde devindiği yoğun bunalım gerçek ağırlığını toplumun kendi kaderini kendisinin denetimi altında tutabilme yeteneğini büyük ölçüde yitirmiş olmasından alıyor. Geçip gitmekte olan zamanın getirdiği geleceği yönlendirecek kültürel araçları üretmeyen bir toplumsal iradenin bu süreci etkilemeye dönük müdahaleleri gidilen yeri erkenden gösteren işaretler olabilmektedir ancak. Dolaysız şekilde söylemek gerekirse, Türkiye toplumunu zihinsel olarak boğmakta olan kusursuz bağımlılık düzeneği, özellikle süreci denetimi altında tuttuğunu göstermeye çalışan siyasal iktidarlar açısından trajik sahneleri kaçınılmaz kılmaktadır. Ercan Akyol'un 16 Şubat 2006 tarihli karikatüründeki (Karikatür 7) sahne, kendini güçlü bir dinsel vurgu üzerinden tarif eden siyasal iktidarın, iktidarını yasladığı bir bağımlılık ilişkisi karşısındaki halini göstermektedir. İzleyici bu sahne karşısında gülmekle öfkelenmek arasında bir seçim yapmaya zorlanmaz; öfkelenmekle kahkahalar atmaya aynı anda başarmadan bu zorlu zamanların geçmeyeceğini anlamaya çağılır.

Günlük olarak çizilen karikatürün doğasını insan davranışlarına özgü kavramlarla anlatmaya çalışan bir yaklaşım kullanıldığında, belki de en uygun olanı serinkanlılık sözcüğüne başvurmak olacaktır. Bezdirici bir gündem yoğunluğunu göğüslemek zorunda olan karikatür sanatçısı serinkanlı olmakla yükümlüdür adeta. Bu ağırbaşlılık hali, sözünü sakınmak gibi yatıştırıcı bir tutumu işaret etmez kuşkusuz, tersine, söylemekten kaçınılmayacak sözü en etkili biçimde dile getirmeye olanak tanıyacak bir verimli düşünme olanağına sahip kılmayı öngörürü karikatürçüyü. Ercan Akyol, serinkanlılıkla yoğrulmuş bir öfkenin paylaştığımız hayatı anlamamız ve ona karşı dirençli olabilmemiz için ne denli önemli olduğunu gösteriyor.